

*Kime ki Hak Tê'âlâ dôst ola
bi-şekk ve şübhhe
kamu 'âlem anlara dôst olur. (s. 145)
(Ebû İshak-ı Kâzerûnî)*

Genelde tarikat mensubu velinin menkıbelerini içeren eserlere menâkıb veya menâkıbnâme adı verilmektedir.¹ Menâkıbnâmeler, tarikatların yapısı, içinde buldukları dönemle ilgili örf-adetleri, sufilerin birbirleriyle münasebetleri gibi hususları göstermesi bakımından tarihi ve kültürel boyutuyla önem arz etmektedir. Ebû İshak-ı Kâzerûnî'nin menâkıbını bizlere anlatan Şevkî Çelebi de sadece bir şahsın menakıbını değil, bir dönemin sosyokültürel dokusunu da ortaya koymaktadır.

Eserin müellifi Ebû İshâk İbrahim b. Şehriyâr el-Kâzerûnî, Kâzerûn'da dünyaya gelmiştir (352/963). On altı yaşında İbni Hafif (ö. 982)'e intisâb eden Ebû İshâk yirmi yaşında hırka giymiştir. Yaklaşık elli yıl boyunca şeyhlik vazifesini yürütmüştür. 426/1035 tarihinde vefat eden şeyhin kabri Kâzerûn'dadır. (s. 32-36)

Ebû İshak'a nispet edilen Kâzerûnî temsilcileri Anadolu'dan Çin'e kadar geniş bir coğrafyada Ebû İshak adına tekkeler ve zaviyeler inşa etmişlerdir. XIV. ve XV. yüzyıl Anadolu'sunda parlak bir dönem geçiren *Kâzerûnîliğin* zamanla *Nakşebendilik* başta olmak üzere diğer tarikatlar içinde "eridiği" ifade edilmektedir. (s. 50)

Ebû İshak'ın menkıbeleri ilkin müritlerinden Ebûbekir el-Hatîb (ö. 502/1109) tarafından *es-Sîret* adlı Arapça eserde ele alınmıştır. Kitap ilk menâkıbnâme örneklerinden biridir. Ancak bu eserin orijinali günümüze kadar ulaşmamıştır. İki Farsça tercümesi bilinmektedir. Bunlar; *Firdevsü'l-Mürşidiyye* ve *Marsadü'l-Ahrâr*'dır. Burada tıpkı-basımıyla birlikte neşredilen eser, Firdevs'in Şevkî Çelebi tarafından XVI. yüzyılın ilk yarısında yapılmış Osmanlıca tercümesidir.(s. 17)

Şevkî Çelebi'nin eseri yazma gayesi Kâzerûnî dervişlerinin duala-

¹ Ahmet Yaşar Ocak, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1992, s. 36; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ziraat Grup Matbaacılık (Otto), Ankara 2014, s. 329.

rını almaktır. (s. 58) Tercüme Firdevs'ten yaklaşık iki asır sonra yapılmıştır. *Firdevsü'l-Mürşidiyye*, bir menâkıbnâmenin ötesinde önemli bir tarihî kaynak niteliğindedir. Özellikle Büveyhoğulları idaresindeki İran tarihi için önem arz etmektedir.(s. 26) Şevkî'nin yaptığı çeviriye Farsça orijinalden ayıran önemli husus, müellifin metne konu daha iyi anlaşılın diye serpiştirdiği Türkçe beyitlerdir. Anadolu Türkçesiyle yazılan bu şiirler, Yunus Emre ile Eşrefoğlu Rûmî'nin üslubunu andırmaktadır.(s. 60-61)

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından yayımlanan Menâkıb-ı Ebû İshak-ı Kâzerûnî bir giriş ve iki kısımdan oluşmaktadır. Giriş kısmında eser, günümüz Türkçesiyle kısaltılarak tercüme edilmiştir. Birinci kısımda Osmanlıca metnin latinize edilmiş hali sunulmuştur. İkinci kısımda ise Osmanlıca orijinali/tıpkıbasımı verilmiştir.

Şevkî Çelebi esere besmele, hamdele ve salvele ile başlayıp ardından Süleyman Çelebi (ö. 825/1422)'nin Mevlid'ini andıran şiirle devam etmektedir. Müellif, Ebû İshak'ın Menâkıbını otuz bâba ayırmıştır. Bâb başlıkları, “Şeyh-i Âfâk ve Güzide-i Hallâk Hazretlerinin Kur'ân'ı Kimden Öğrendüğü Beyân İder, Kâfire Gazâ İtdüğü Beyân İder, Şeyhün Kerâmâtın Beyân İder” şeklinde şeyhin doğumunu, faziletlerini, ilim hayatını, küffarla mücadelelerini, devlet ricali ile münasebetlerini, sosyal ilişkilerini, kerametlerini vb. konuları akıcı bir üslupla anlatmaktadır. Hadiseler mensûr tarzda anlatıldıktan sonra konuyla ilgili şiirlere yer verilmiştir. Şiirlerini çoğunlukla *Vir salavât ber-cemâli Mustafa, salavât vir ki şad olsun peyember* şeklinde peygamber aşkını gösteren dizelerle bitirmiştir.

Kitabın muhteva ve üslubunu gösterme açısından şu menkıbe ve şiir örneğini sunmamız faydalı olacaktır:

Anlatıldığına göre şeyh vaaz ederken bir serçe gelip onun elinin üstüne konmuştu. Bunun üzerine İbrahim b. Şehriyar (Ebû İshak), serçenin kendisinin ona zarar vermeyeceğini bildiği için elinin üstüne konduğuna ve “bu serçecüğün Allah'un ve Peygamberi'nün sözün işitmeğe geldiğine” işaret etmişti. (s. 145)

Şiir:

*Sakın incitme bir mûrım zinhâr
Dil-âzâr olma hergiz ol kem- âzâr*

*Dimişlerdür bum bir hoş meseldür
Anarlar ehl olanlar bî-bedeldür*

*Yaşar kerkes kim âzâr oldığın
Doğan durmaz dil- âzâr oldığın (s. 145)*

Menâkıb-ı Ebû İshak-ı Kâzerûnî gibi kültürel mirasımızı yansıtan yazma ve nadir eserleri okurlarıyla buluşturan Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, <http://www.yek.gov.tr/> internet adresinden yayınları e-kitap olarak da sunmaktadır.